

VOLJETI KNJIŽEVNOST UNATOČ LEKTIRI

NA PULSKOM SAJMU ODRŽAO SE PROGRAM ANTI LEKTIRE ČIJI JE CILJ BIO DEMISTIFICIRATI UMJETNOST I POKAZATI UČENICIMA DA JE AMATERIZAM U ČITANJU I PISANJU ODLIČAN

LUKA OSTOJIĆ

Trenutni sustav lektire je loš, i to će spremno priznati ne samo učenici i roditelji, nego i profesori. Jedino što nastava lektire doista uspijeva je naučiti učenike "važnim imenima" iz povijesti književnosti: učenici prepoznaju Joycea, Kafku i Krležu, ali jednako kao što prepoznaju crveno svjetlo na semaforu ili znak za visoki napon. U školu tako ulaze neupućena djeca, a iz nje izlaze upućeni mladi ljudi potpuno nezainteresirani za književnost, što onda postaje ogroman problem za pisce, urednike, izdavače i sve koji se trude približiti književnost široj publici.

Stoga ne čudi što se na ovogodišnjem pulskom sajmu *Sa(n)jam knjige u Istri* pojavio program pod nazivom *Anti lektira*. Na programu su gostovali pisci iz regije, ali od samih gostiju bila je važnija publika: svakog dana na sajam je dolazio novi razred pulskih gimnazijalaca koji su pratili taj program i razgovarali s gostujućim autorima.

Program su vodili urednik Krno Lokotar i književnik Emir Imamović Pirke, dvojica koji poznaju suvremenu regionalnu književnost, ali i spretno stvara zafrkantsku i ugodnu atmosferu za učenike. Međutim, kao što naziv pokazuje, program nije zamišljen kao simpatična dopuna formalnom sustavu, nego kao njegov neprijatelj. Krno Lokotar kaže da su u provedbu programa krenuli od pretpostavke da je "lektira po definiciji dosadna i da propuštamo mnoge zanimljive knjige baš zato što se nalaze u sustavu lektire". Stoga su i svi gosti, osim što su poznati književnici, redom "autori koji su imali ozbiljne probleme s represijom obrazovnog sustava. Svi su se složili da su postali pisci unatoč lektiri, a ne zbog nje".

No, problematičnost sustava lektire bila je tek polazna točka, ne i tema tog programa, jer cilj nije bio učenicima govoriti o problemima nastave lektire (koje dobro poznaju), nego ih zaintrigirati za gostujuće autore i njihova djela. Lokotarovim riječima, "ideja je liberalizirati i demistificirati pristup umjetnosti, pokazati učenicima da je amaterizam u čitanju i pisanju odličan te da se stoga ne trebaju bojati umjetnosti". Iz te ideje proizašla je i forma programa koja se pokušala približiti temama i jeziku učenika.

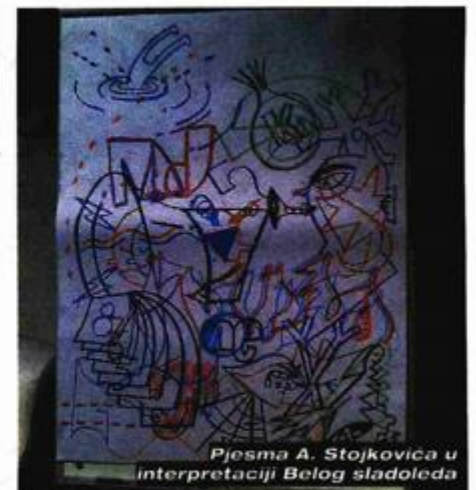
TKO JE TAJ WINNETOU? Za početak, program nije bio koncentriran isključivo na tekst i razgovor, nego je pokušao povezati književnost s drugim atraktivnim medijima. Aleksandar Stojković, pisac i pjevač Goribora, tako je vezao tekst uz glazbu pa je učenicima pokazao postupak proces skladanja rock pjesme (od bas linije do teksta), a pritom su umjetnici kolektiva Beli sladoled slušali Stojkovićevu pjesmu i crtali svoj doživljaj pjesme. Tako smo kroz jedan zabavni proces dobili pjesmu, tekst i sliku koji funkcioniraju i skupa i kao zasebne cjeline.

Boris Dežulović i Predrag Lucić su, naravno, pjevali. No, umjesto fora i tema iz Tuđmanove Hrvatske, držali su se prepoznatljivih elemenata iz suvremene popularne kulture. Pritom starim piscima i nije lako znati koje su teme bliske učenicima, a koje su im potpuna nepoznanica, što se pokazalo u primjeru gostovanja francuskog ilustratora Sylvaina Cossarda čije parodije dobro poznatih slika iz povijesti umjetnosti nisu prošle najbolje – jer učenicima prvog razreda gimnazije te slike nisu uopće poznate.

Ovdje dolazimo i do pitanja je li program uspio ostvariti vezu povjerenja s učenicima, tj. uvjeriti ih da nije tek malo drugačiji oblik nastave (jer učenici su prisustvovali tribinama u sklopu obavezne nastave). Naime, vremena za stvaranje veze između voditelja i učenika nije ni bilo jer je svaki dan gostovao drugi razred. Tako su, s jedne strane, učenici sudjelovali u programu sramežljivo i s pažljive distance. S druge su strane voditelji i gosti ponekad i prejako pokušavali izići učenicima u susret pa su s Draganom Velikićem pričali simpatične anegdote o koferima i ispitali poluzainteresirane učenike o Karlu Mayu dok su ti skoro punoljetni ljudi vjerojatno razmišljali o temama koje su bliže opusima Henryja Millera i Erice Jong.

Pritom valja imati na umu i pitanje imaju li stariji poznavatelji književnosti legitimitet da se u ime mladih bune protiv lektire, što nam je Imamović Pirke zgodno dočarao na vlastitom primjeru: "Pozvao sam svog 15-godišnjeg sina da dođe sa mnom u Pulu na *Anti lektiru*. Rekao mi je da ne podnosi ići sa mnom na putovanja, a da pogotovo ne podnosi ići na sajam knjiga."

DOBRA KONFUZIJA Naravno, kada bi voditelji i učenici bili duže u kontaktu, vjerojatno bi se naučili jedni na druge i stvorili povjerenje. No, za to je potreban ipak sustavniji program za koji, ako je suditi po sličnom programu *Književna matineja za srednjoškolce* koji se održava na Frakturinom Festivalu svjetske književnosti, itekako postoji interes. Nadajmo se sustavnom programu (pa i unutar obrazovnog sustava) jer treba znati da je dosadašnja nastava lektire

Pjesma A. Stojkovića u interpretaciji Belog sladoleda

napravila ozbiljnu štetu koja se ne može popraviti u par dana.

I što kad se ostvari povjerenje? Jedan učenik doista je čitao Velikićeva djela pa ga je otvoreno kritizirao jer u romanu *Danteov trg* često mijenja pripovjednu perspektivu i time "stvara konfuziju". Odlično je što je učenik krenuo čitati i artikulirao svoje mišljenje, no kako ga potaknuti da napravi korak dalje? Jer dobra i drugačija književnost često uzrokuje konfuziju ili nelagodnu, a užitak u čitanju dolazi zbog povjerenja u autora i uložnog truda da se aktivno pronade smisao u neobičnim pripovjednim tehnikama. Ako učenici slobodno odaberu liniju manjeg otpora, puno će propustiti.

Ivica Ivanišević i Dragan Velikić na kraju su svojih programa odbili gimnazijalcima preporučiti djela jer smatraju da "sami mogu najbolje procijeniti što im odgovara". No mogu li? Kako ući u nepreglednu knjižnicu i bez predznanja odabrati pravu knjigu? Antipod sustavu lektire ne bi trebala biti potpuna sloboda (ne) čitanja, interpretiranja i vrednovanja (jer sloboda bez ikakvog kompasa i nije neka sreća), nego ugodniji oblik razmjene ideja o književnosti pa i kroz nenasilni sukob mišljenja koji doprinosi daljnjem stvaranju interesa i vlastitog ukusa. Stoga svaka (anti) lektira treba pronaći način kako da početni otpor nastavi lektire konkretno preusmjeri u želju za amaterskim istraživanjem i uživanjem u tekstu. Nadajmo se da će doći do takvog pokušaja, bilo unutar bilo izvan obrazovnog sustava. ■